

Številka: 00105-98/2020/6

Datum: 14. 10. 2020

Odgovor na poslansko pobudo Zmaga Jelinčiča Plemenitega v zvezi s sankcijami za kaznivo dejanje zoper spolno nedotakljivost

Poslanec Zmago Jelinčič Plemeniti je 17. 9. 2020 na Vlado Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada) naslovil poslansko pobudo v zvezi z zahtevo za spremembo Kazenskega zakonika glede sankcij za kaznivo dejanje zoper spolno nedotakljivost, na katero Vlada podaja odgovor..

Vlada uvodoma pojasnjuje, da so kazniva dejanja tista človekova ravnanja, ki posegajo v temeljne družbene odnose in napadajo temeljne človekove in družbene vrednote. Kaznivo dejanje je protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazen zanj. Ob predpostavki svobodnega odločanja storilca za dobro in zlo, je lahko storilec spoznan za krivega le, če so izpolnjeni vsi pogoji za kaznivo dejanje in njegovo krivdo. Kazenska odgovornost se po drugem odstavku 1. člena Kazenskega zakonika (KZ-1)¹ uveljavlja izključno kot individualna odgovornost za polnoletne osebe kot pravno sposobne subjekte in to zgolj zaradi storjenega kaznivega dejanja ob izraženi njihovi krivdi. Nadalje KZ-1 v 24. členu določa, da je kriv storilec, ki je bil ob storitvi kaznivega dejanja prišteven in je ravnal z naklepom ali iz malomarnosti, pri tem pa se je zavedal ali bi se moral in mogel zavedati, da ravna v nasprotju s pravom, in če niso podani razlogi, ki izključujejo krivdo. Kdor je storil protipravno dejanje, ko še ni bil star štirinajst let (otrok), ne more biti storilec kaznivega dejanja (21. člen KZ-1).

Za obstoj kaznivega dejanja je poleg ravnanja, ki izpolnjuje bit inkriminacije in je protipravno, nadaljnji pogoj storilčeva krivda. Slovenski kazenski zakonik sprejema in uveljavlja načelo subjektivne odgovornosti kot odgovornosti za krivdo iz katerega izhaja, da povzročitev prepovedane in škodljive posledice sama po sebi ne zadostuje za uporabo kazni zoper storilca, temveč se sme kazen uporabiti zgolj v kolikor je dokazano, da je obtoženec res storilec dejanja, ki ga je obtožen, in če je ugotovljeno, da je kriv. Krivda je torej očitek storilcu, da se je v trenutku izvršitve kaznivega dejanja zavedal, da dela nekaj, česar ne bi smel, nekaj, kar je v nasprotju z njegovimi človeškimi, moralnimi, družbenimi ali pravnimi obveznostmi, oziroma bi se bil tega vsaj moral in mogel zavedati. Krivde se nikoli ne sme predpostavljati ampak mora biti v kazenskem postopku ugotovljena s pravnomočno sodbo, saj v slovenskem pravnem redu velja domneva nedolžnosti (27. člen Ustave Republike Slovenije²).

Zakonsko določeni razlogi, zaradi katerih se storilec lahko ekskulpira krivde so neprištevnost (29. člen KZ-1), kjer morata biti v razmerju vzroka in posledice podana tako biološki pogoj, to je, da storilec ni mogel razumeti svojega dejanja ali ni mogel imeti v oblasti svojega ravnanja zaradi duševne motnje ali duševne manjrazvitosti, kot tudi psihološki pogoj neprištevnosti, kjer morata biti izpolnjena tako zavestna kot voljna sestavina. Izključitvena razloga krivde storilca sta tudi

¹ Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20 in 91/20.

² Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121, 140, 143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90, 97, 99 in 75/16 – UZ70a (v nadaljevanju: Ustava RS).

neizogibna dejanska ali neizogibna pravna zmeta (30. in 31. člen KZ-1). Storilec se prav tako lahko ekskulpira krivde ob pogoju, da je ravnal v opravičljivi skrajni sili (32. člen KZ-1). Kadar storilec stori kaznivo dejanje ob prepričanju, da odvrta od sebe ali koga drugega istočasno nezakriviljeno nevarnost in če je ni bilo mogoče odvrti drugače, mu namreč ni mogoče očitati, da pri varovanju svoje ali tuje eksistence ni ravnal prav in je zato njegova krivda izključena.

Storilec pa se lahko v kazenskem postopku pri svoji obrambi sklicuje na okoliščino, ki izključuje materialno protipravnost njegovega dejanja. Silobran (22. člen KZ-1) je pravni institut, ki izključuje protipravno ravnanje. Je tista obramba, ki je nujno potrebna, da storilec odvrne od sebe ali koga drugega istočasni protipravni napad. Uspešnost sklicevanja nanj je torej odvisna od tega, ali so podani vsi elementi silobrana, ki jih je čez čas razvila pravosodna praksa in teorija Storilec ravnanja, pri katerem je protipravnost izključena, ni izvršil kaznivega dejanja in se ne kaznuje, prav tako se mu ne morejo izreči druge kazenske sankcije (opozorilne sankcije - pogojna obsodba, pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom in sodni opomin, varnostni in vzgojni ukrepi). Na procesnopravnem področju to pomeni, da sodišče obdolženca oprosti obtožbe, ker "dejanje, za katerega je obtožen, po zakonu ni kaznivo dejanje".

V zvezi s predlogom za podelitev posebnega odlikovanja vsakomur, ki brani osebo mlajšo od petnajst let pred napadom pedofila Vlada pojasnjuje, da je vsak primer tovrstnega dejanja posameznika, ko neposredno pomoč sočloveku postavi pred svoje lastne koristi potrebno presojeti individualno v okviru Pravilnika o priznanjih policije³, ki določa vrste priznanj, postopek za podeljevanje in nošenje priznanj policije. Medalja policije za hrabrost se lahko podeli policistom, drugim delavcem policije in drugim fizičnim osebam za izkazano posebno osebno hrabrost pri reševanju ljudi ali premoženja ali pri opravljanju varnostnih nalog, ob katerem so izpostavili nevarnosti svoje življenje. Prejemnikom medalje se podeli tudi denarna nagrada v višini dvakratne povprečne plače v Republiki Sloveniji. Medalja policije za požrtvovalnost se lahko podeli policistom, drugim delavcem policije in drugim fizičnim osebam za požrtvovalnost pri reševanju ljudi ali premoženja ali pri opravljanju varnostnih nalog. Prejemniku medalje policije za požrtvovalnost se podeli tudi denarna nagrada v višini enkratne povprečne plače v Republiki Sloveniji.

V zvezi s predlogom, za odvzem pravice do pritožbe Vlada pojasnjuje, da je pravica do pritožbe (25. člen Ustave RS) temeljna pravica posameznika, ki izhajajoč iz načela zakonitosti (2. člen Ustave RS) in načela enakega varstva pravic (22. člen Ustave) karakterizira pravno državo. S to ustavno določbo je vsakomur zagotovljena pravica do pritožbe ali drugega pravnega sredstva proti odločbam sodišč in drugih državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, s katerimi ti odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih. Ta določba vsakomur zagotavlja tudi pravico do učinkovitega pravnega varstva, kar izhaja tudi iz Splošne deklaracije človekovih pravic⁴, ki v 8. členu navaja, da ima vsakdo pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred pristojnimi državnimi sodišči za dejanja, ki kršijo temeljne pravice, ki so mu priznane po ustavi ali zakonu, prav tako pa tudi iz Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic (EKČP)⁵, ki v 13. členu jamči vsakomur učinkovito pravno sredstvo v primeru kršitev pravic in svoboščin, ki so v njej določene. Vrhovno sodišče je v sodbi I Ips 170/2001 in v sodbi I Ips 222/2001 obrazložilo, da je pritožba redno pravno sredstvo, vložitev tega sredstva pa procesno dejanje, s katerim upravičenci izpodbijajo praviloma prvostopenjsko odločbo, sprejeto v kazenskem postopku, in s katerim zahtevajo, da se ta razveljavi ali spremeni. Posledica vložitve pravnega sredstva je, da sodišče druge stopnje (iudex ad quem) preizkusi odločbo prvostopenjskega sodišča (iudex a quo) ter odvisno od rezultata tega preizkusa odločbo

³ Uradni list RS, št. 34/14, 39/18 in 78/18.

⁴ Uradni list RS, št. 24/2018 z dne 13. 4. 2018.

⁵ Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11 (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/94).

razveljavi, spremeni ali potrdi. Namen in upravičenost pravnih sredstev je v odpravljanju napačnih odločitev. Ta bi bil popolnoma izničen, če obdolžencu pravice do pritožbe ne bi omogočili.

Odvzem pravice do civilne tožbe ni sprejemljiv z vidika 23. člena Ustave RS, ki določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Ta ustavna določba zagotavlja pravico do meritorne odločitve o posameznikovi pravici. Podoben je obseg pravice do sodnega varstva, zagotovljene v prvem odstavku 6. člena EKČP⁶.

Glede na vse navedeno je stališče Vlade ter Republike Slovenije, katero zavezujejo sprejeti in ratificirani mednarodni pravni akti, da je izpostavljena problematika v poslanski pobudi na ustrezen način že zajeta in urejena v veljavni zakonodaji.

⁶ Vsakdo ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ali o kakršnikoli kazenski obtožbi zoper njega pravično in javno ter v razumnem roku odloča neodvisno in nepristransko z zakonom ustanovljeno sodišče. Sodba mora biti izrečena javno, toda tisk in javnost sta lahko izločena s sojenja deloma ali v celoti v interesu morale, javnega reda ali državne varnosti, če to v demokratični družbi zahtevajo koristi mladoletnikov ali varovanje zasebnega življenja strank, ali pa v nujno potrebnem obsegu, kadar je to po mnenju sodišča nujno potrebno zaradi posebnih okoliščin, če bi javnost sojenja škodovala interesom pravičnosti.